

# BALIKESİR YÖRESİ EVLİLİKLERİNDE İNANÇ FAKTÖRÜ: DÜN VE BUGÜN<sup>1</sup>

## FAITH FACTOR AT THE MARRIAGE TRADITION IN BALIKESİR AREA: YESTERDAY AND TODAY

### ÖZ

İnsan topluluklarıyla kültürlerin sürekliliğinde önemli bir rol üstlenen evlilik sosyal yapılara, inançlara, kültürlere ve ekonomilere bağlı bir şekilde türsel, anlamsal ve işlevsel çeşitlilik gösterir. Evliliği çok yönlü bir şekilde inceleye gelen antropoloji, sosyoloji ve halkbilimi uzmanları, eş seçimini belirleyen faktörler üzerinde de durmuşlardır. Uzmanlar, eş seçiminde, diğer pek çok faktörün yanı sıra, insan topluluklarının birbirlerine karşı geliştirdikleri algılarla önyargıların de belirleyici olduğunu gözlemlemişlerdir. Etnik köken, inanç ve yaşam

**Mehmet AÇA<sup>2</sup>**

tarzı farklılıklarının etkileyici olduğu algılarla önyargılar, Türk toplumunun eş seçimiyle ilgili tercihlerinde de etkili olmaktadır. Türk toplumunun sosyo-kültürel yapısındaki değişim, söz konusu faktörlerin üçüncü kuşaklar üzerindeki etkisini azaltmakla birlikte birinci ve ikinci kuşaktan bazı insanların geçmişten gelen kimi algı ve önyargıları dinin de etkisiyle sürdürdüğü görülmektedir.

Bu çalışmada, inanç faktörünün Balıkesir yöresi evlilikleri üzerindeki etkileri, eş seçimi temelinde ele alınmıştır. Sözlü kaynaklardan elde edilen verilerle yapılan gözlemler, birinci ve ikinci kuşağın temsilcilerinin önemi bir bölümünün eş seçiminde inanç ve yaşam tarzı farklılıklarını önemsettiklerini, fakat çocuklarının çok istekli olmaları durumunda bu tutumlarından taviz vermeye yanaşabildiklerini göstermiştir. Eğitim, kentleşme, göç, kapalı ya da yarı kapalı sosyal yapıdaki çözülme, sekülerleşme, geleneksel algı ve kabullerden uzaklaşma gibi nedenler üçüncü kuşağı, eş seçimi konusunda geleneksel algı ve kabullerden kısmen de olsa uzaklaştırmakla birlikte,

Makale gelişi tarihi: 25.03.2019, Makale kabul tarihi: 26.05.2019

1 Bu çalışma, TÜBİTAK tarafından desteklenen 117K037 numaralı ve "Toplumsal Cinsiyetin İnşası ve Kadın Folkloru: Balıkesir Örneği" adlı araştırma projesinin alan araştırmalarında ulaşılan verilerle hazırlanmıştır.

2 Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3132-4086>.

inanç faktörünün Balıkesir yöresindeki eş seçimleri üzerindeki etkisinin aile büyükle-  
rinin tutumlarının da etkisiyle halen devam  
etmekte olduğunu söylemek mümkündür.

**Anahtar Kelimeler:** Evlilik, Eş Seçimi,  
İnanç, Ötekileştirme, Balıkesir.

## ABSTRACT

Marriage, which plays an important role in the continuity of cultures with human communities, shows varietal, semantic and functional diversity depending on social structures, beliefs, cultures and economies. Anthropology, sociology and folklore specialists, who examined marriage in a multifaceted way, also emphasized the factors that determine the choice of spouses. Experts have observed that in the choice of spouses, as well as many other factors, the perceptions and prejudices that people develop against each other are determinant. The perceptions and prejudices which gets affected by ethnicity, belief and lifestyle differences are also influential in Turkish society's choice of spouses. As the change in the socio-cultural structure of the Turkish society diminishes the impact of these factors on the third generations, it is seen that some people from the first and second generations continue their perception and prejudices from the past with the effect of religion.

In this study, the effects of the belief factor on the marriages of Balıkesir region were discussed on the basis of the selection of spouses. Observations with data from

oral sources show that a significant number of representatives of the first and second generations care about belief and lifestyle differences in spousal selection, but their children are willing to make concessions if they are very willing. Education, urbanization, immigration, dissolution in closed or semi closed social structure, secularization and distancing from traditional perceptions and acceptances are the reasons causing the third generation to be partially alienated from traditional perceptions and acceptances. Yet It is possible to say that the effect of the belief factor on the spousal elections in Balıkesir is still continuing with the effect of the attitudes of the family elders.

**Keywords:** Marriage, Wife Selection, Belief, Othering, Balıkesir.

## GİRİŞ

Evliliği, kadının doğurduğu çocukların, karı ve kocanın evlatları olarak kabul edilmesi bakımından toplumsal olarak tanınan bir erkek (koca) ve toplumsal olarak tanınan bir dişi (karı) arasında toplumsal olarak onaylanan bir ilişki olarak tanımlayan Kottak, Edmund Leach'tan yola çıkarak bu kurumun, bir kadının çocuklarının yasal babasını ve bir erkeğin yasal annesini tayin etme; eşlerden birine ya da ikisine diğerinin cinselliğine tek başına sahip olma hakkı verme; eşlerden birine ya da ikisine diğerinin emeği üstünde haklar verme; eşlerden birine ya da ikisine diğerinin malı-mülkü üstünde haklar verme; çocukların yararına birleşik bir mal-mülk fonu-bir ortaklık-oluşturma; eşler ve onların akraba-

ları arasında sosyal olarak anlamlı bir "hısımlık ilişkisi" kurma gibi işlevlerine dikkat çekmiştir (Kottak, 2008:396-397). Birey ve toplum hayatının sürdürülmesinde yaşamsal bir öneme sahip olan ve genellikle tarafların içinde yaşadığı toplumun, inancın, gelenegin ve yasaların onayını gerektiren evlilik süreci, eş seçimi ile başlatılır. Toplumsal yapıya ve geleneklere bağlı bir şekilde çeşitlenen eş seçimi, Türklerin geleneksel hayatında aile büyüklerinin kararına ya da onayına bağlı bir şekilde gerçekleşmiştir. Geçmişte gençlerin, özellikle de genç kızların kimlerle evleneceklerine genellikle anneler ve özellikle de babalar karar vermiştir. Anne ve babalar, eş adaylarında soyluluğun, iyi ahlaklılığın, bekâretin, sadakatın, sağlıklı olmanın, doğurganlığın, çalışkanlığın, güzelliğin/yakışıklılığın yanı sıra etnik köken, kültür, inanç ve yaşam tarzı kaynaklı başka özelliklere de dikkat etmişlerdir. Evlilik kurumu, iki ayrı aile arasında hısımlık bağları kurduğu için kültür, yaşam tarzı ve inanç odaklı duyarlılıklar, sadece evlenecek kişileri bağlamamıştır. Bunlardan kaynaklanan farklılık ya da uyumsuzlukların sadece evlenenler arasında değil, hısımlar arasında da sorunlara neden olacağı düşünülmüş, toplumun ailelere tepki verebileceğinden ya da onları dışlayabileceğinden çekinilmiştir. Etnik köken, kültür, inanç ve yaşam tarzı farklılıkları, öncelikle ensesti akla getiren evliliğe bağlı tabu ve kaçınmaları zenginleştirmiştir.<sup>3</sup>

Günümüz Türk toplumunda, yaşanan sosyo-kültürel değişime bağlı bir şekilde özellikle de eğitilmiş gençlerin eş seçimi konusunda anne ve babalardan daha bağımsız davranabildiklerini söylemek mümkündür. Fakat bu tespit, seçim ve karar aşamalarında anne ve babaların daha etkili olduğu geleneksel yapının bütünüyle ortadan kalktığı anlamına da gelmemektedir. Anne ve babalar, eş seçimi konusunda eskisi kadar belirleyici değilseler bile aile içerisinde eş ya da evliliğin onaylanması sürecinde hala etkin bir konumdadırlar. Yükseköğrenim gören, meslek sahibi olup kendi ayakları üzerinde durabilen, hayatlarını genellikle doğup büyüdükleri yerlerin dışında sürdüren çocuklarının karar alma süreçlerinde eskisi kadar etkili olamayan anne ve babalar, onların evlenecekleri kişilere dönük geleneksel beklentilerini sürdürebilmektedirler. Konuya, kentle kırsalın iç içe geçtiği, kentteki bütün imkânların kırsala da rahatlıkla ulaşabildiği, ekonominin daha çok tarıma ve hayvancılığa dayandığı, refah ve eğitim düzeyinin yüksek olduğu Batı Anadolu ilerinden Balıkesir özelinde yaklaşıldığında da benzer bir durum görülmektedir.

Bu çalışmada, inanç faktörünün Balıkesir yöresindeki evlilikler üzerindeki etkisi, eş seçimi temelinde ele alınıp yorumlanmaya çalışılacaktır. Geçmişe ve günümüze odaklanacak çalışmanın verileri, TÜBİTAK tarafından desteklenen 117K037 numaralı "Toplumsal Cinsiyet Kimliğinin İnşası ve Kadın Folkloru: Balıkesir Örneği" adlı 1001 projesi kapsamında 2017 yılında yapı-

<sup>3</sup> Türklerdeki evliliğe bağlı kaçınma ve tabular üzerine yapılmış önemli bir çalışma için bk. Yolcu, 2014.

lan saha araştırmalarından elde edilmiştir. Söz konusu veriler, kadın ve erkek kaynak kişilerden derlenmiş olup, bu kişilerin kent merkezi ile kırsalda yaşayan, farklı etnik kökenlere ve inanç gruplarına mensup olan, eğitim düzeyleri ve meslekleri farklılık gösteren kişilerden olmasına özellikle dikkat edilmiştir.

### **Ötekileştirmenin Sarmalındaki Eş Seçimi...**

Yapılan saha çalışmaları ile kaynak kişilerden elde edilen veriler, Balıkesir yöresinde geçmişte kız çocukların evlenmelerinde anne ve babaların, özellikle de babaların belirleyici olduklarını göstermiştir. Genellikle görücü usulü ile evlendirilen kızlardan evliliklerini her ne olursa olsun sonuna kadar sürdürmeleri, basit nedenlerle boşanmamaları beklenmiştir. Günümüzde ise anne ve babaların belirleyiciliği, özellikle de yükseköğrenim gören ve çalışma hayatına atılan genç kızlar söz konusu olduğunda eskisi kadar güçlü olmayabilmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında, evlilik yaşının zihniyet değişimi, eğitim görme, çalışma hayatına atılma gibi nedenlerle giderek yükselmesinin de etkili olduğunu özellikle belirtmek gerekir. Bölgedeki bazı insanlar, anne ve babalarının süreçteki belirleyiciliğinin zayıflamasını, üçüncü kuşağın temsilcilerinde görülen boşanmaların başlıca nedeni olarak görmektedirler. Yükseköğrenim görmüş beyaz yakalı anne ve babalar, genellikle erkek ve kız çocuklarının evlilik kararlarını daha çok kendilerinin vermeleri gerektiğini düşünmektedirler. Kaçarak ev-

lenmenin dışında, evlilik hangi usulle gerçekleşirse gerçekleşsin, aile büyüklerinin rızasını almak ve süreci onları devreye sokarak başlatmak, geçmişten günümüze değişmeyen bir durumdur.

Çocuklarının eş seçimlerinde eskisi kadar belirleyici olamayan, fakat her durumda rızaları alınan ve sürece dahil edilen anne ve babalar, eş seçimiyle ilgili beklentileri hakkında da bilgiler vermişlerdir. Çocukların evlenecekleri erkek ya da kadınların medeni durumları, başka bir deyişle dul olup olmamaları, aile büyüklerinin dikkat ettikleri hususlardan biridir. Örneğin Kepsut ilçesi Piyade Köyünden İsmihan Erol'un beyanına göre çocuklarından karakteri düzgün, dürüst ve saygılı kişilerle evlenmelerini bekleyen aileler, oğullarının dul bir kadınla evlenmesine karşı çıkmaktadırlar. Oğlan direktirse kabul etmeye mecbur kalmaktadırlar. Aileler, kendi dul kızlarını dul bir erkeğe değil de bekâr bir erkeğe verme taraftarındırlar. Bölgede erkeğin de çocuğu olduğu zaman geçim olmaz düşüncesi hakimdir (KK.1). Aynı köyde yaşayan Zeynep Yolcu da bekâr bir erkeğin evlenip boşanmış bir kadınla evlenmesine sıcak bakmadıklarını, nişanlısından ayrılmış bir kızla evlenmeyi ise o kadar kötü karşılamadıklarını, aynı şekilde evlenip boşanmış kızlarını bekâr bir erkeğe vermeye de sıcak bakmadıklarını kaydetmiştir. Bunda da "İleride başına kakarlar" düşüncesi etkili olmaktadır. Bu nedenle bölgede dul bir kadınla bekâr bir erkeğin evlenmesine sıcak bakılmamaktadır (KK.2). Susurluk ilçesi Bozen Köyünden Nurten şendoğan, oğlu-

nun daha önce evlenip boşanmış ve çocuğu olan bir kadınla evlenmesini asla istemediğini, fakat bir çocuklu boşanmış kızının bekâr bir erkekle evlenmesine izin verebileceğini söylemiştir (KK.3).

Sahada yapılan görüşmelerle gözlemler, Balıkesir yöresinde kız ve erkek çocukların farklı mezhep ve etnik kökenden olan kişilerle evlenmelerinin halen ciddi bir sorun oluşturduğunu göstermiştir. Balıkesirli anneler, çocuklarının başka mezhepten birisiyle evlenmelerine karşı olmakla birlikte, çocukları çok istediği takdirde bu durumu kabullenebileceklerin ifade etmişlerdir. Araştırmalar sırasında Alevi kesimlerin, Sünni kesimlerden kız alabildikleri, fakat kızlarını Sünni ailelere vermeye pek de razı olmadıkları gözlemlenmiştir.

Balıkesir il merkezinde ikamet eden Fatma Ergün, kızlarının Alevi bir erkekle evlenmesine izin vermeyeceğini söyleyen, oğlunun farklı mezhepten bir kızla ya da daha önce evlenip boşanmış bir kadınla evlenmesine karşı çıkacağını dillendiren Balıkesirli kadınlardan sadece biridir: “Kızlarımın Alevi bir erkekle evlenmesine asla izin vermem. Aynı şekilde oğlum da farklı mezhepten bir kız veya daha önceden evlenip boşanmış birisiyle evlenmek isterse ona da karşı çıkarım. Ama kızım daha önce evlenip boşanmış olsa, onun bekâr bir erkekle evlenmesine ses çıkarmam” (KK.4).

Altıeylül ilçesi Aliağa köyünden Fatma Yeşiloğlu da kızının Sünni bir erkekle evlenmesine karşı olmadığını, fakat bunun için bir şartının olduğunu, kızının evlenece-

ği erkeğin ailesinin kapalı olmaması gerektiğini ifade etmiştir. Fatma Yeşiloğlu'nun ifadesine göre önceden Sünni ailelere kız veren ya da onlardan kız alan aileler köyde dışlanmışlardır (KK.5).

Farklı mezhep ve etnik kökenden biriyle evlilik konusunda görüş beyan edenlerden biri de Altıeylül ilçesi Yenice köyünden Nurten Şanal'dır. Kendisini dindar, fakat muhafazakâr olmayan biri olan tanımlayan Nurten Şanal, kızının Alevi ve ateist biriyle evlenmesini istemediğini, fakat kızının ısrar etmesi durumunda yapacak bir şeyinin kalmayacağını söylemiştir. Kızının Alevi ve ateist biriyle evlenmesini istemediğini söyleyen Nurten Şanal, geçmişte kaçarak evlenmenin Manavlarla Muhacirler arasında kız alış verişini olmamasından kaynaklandığını da ifade etmiştir (KK.6).

Balya ilçesi Kayalar köyünden Neriman Tokmak da tıpkı Nurten Şanal gibi, çocuklarının başka mezhepten (Alevi) biriyle evlenmelerine karşı olduğunu, fakat çocukları çok isterse bu durumu kabullenebileceğini ifade etmiştir. Kadınların kendilerinden yaşça küçük erkeklerle evlenmelerini tasvip etmeyen Neriman Tokmak, kızının kendisinden küçük bir erkekle, oğlunun ise kendinden büyük bir kızla evlenmek istemesine karşı çıkmayacağını da belirtmiştir (KK.7).

Kepsut ilçesi Piyade köyünden İsmihan Erol, yöre halkının Alevilerle kız alışverişi yapmaya karşı olduğunu, eğer evlenmek isteyen erkek anne babasını dinlemeyip bir Alevi kızı gelin olarak getirirse annesinin

“Hadi oğlum, başın pınar, ayağın göl olsun” diyerek oğlu ve gelinini evden gönderdiğini beyan etmiştir (KK.1). İsmihan Erol’un beyanlarından, bu tür bir evlilik karşısında annelerin çok katı bir tutum sergileyebildikleri anlaşılmaktadır.

Susurluk ilçesi Söğütçayır köyünden Ruhiye Gündoğan’ın beyanları, Romanlarla evlilik yapılmadığına, fakat ailelerin, ısrar etmeleri durumunda çocuklarının herhangi birisiyle evlenmelerini engellemediklerine dikkat çekiyor olsa da bölge insanının Alevi birisiyle evlenme konusunda halen katı bir tutum içinde olduğunu göstermektedir: Yörede Alevilerle evlilik olmamıştır. Yörede dıştan evlilik olmasına rağmen Alevilerle evlenmeye sıcak bakılmamaktadır” (KK.8).

Susurluk ilçesi Bozen köyünden Nurten Şendoğan Alevilerle kız alışverişi yapmadıklarını, onların kendilerine başka bir millet gibi geldiğini, Çepnilerin köyünde cami olmadığı için camiye gitmediklerini ve oruç tutmadıklarını söylemiştir. Manavlarla kız alışverişi yapsalar da Alevi ve Yörüklerle asla kız alışverişi yapmadıklarını söyleyen Nurten Şendoğan, köy içindeki Muhacir ve Yörüklerin birbiriyle evlenmediklerini, fakat kendilerine, yani Muhacirlere dışarıdan Yörük kızı alınabildiğini, kızlarını kendi köylerinde yaşayan Yörük gençlere çok çalıştırdıkları için vermediklerini, kendilerinin onlar gibi çalışmadıklarını ve dolayısıyla kızlarının onların yanında ezilmesini istemediklerini, zaten kızlarının da köyde yaşayan Yörüklere varmak istemediklerini de eklemiştir (KK.3).

Kepsut ilçesi Mehmetler köyünden Hüsnüye Elteş, mecbur kalmadıkça Sünnilerle kız alışverişi yapmadıklarını, Sünnilerden gelen gelini asla dışlamadıklarını, fakat kendileri Sünnilere kız verdiklerinde kızlarının beş vakit namaz kılmadıkları ve onların diğer ibadetlerini yerine getirmedikleri için dışlandıklarını, kendilerine gelin gelen Sünni kızları namazlarını kılsalar da kılsalar da ötekileştirmediklerini söylemiştir (KK.9).

Manyas ilçesi Kapaklı köyünden Nuri İsmet Türkan, Çepni olduklarını belirttikten sonra önceleri dışarıdan [Sünnilerden] kız alındığında evlenen kişiyle ailesinin düşkün ilan edildiği ve yola giremedikleri; günümüzde ise dışarıdan kız alanlara bir şey denmese de dışarıya kız veren ailelerden hesap sorulduğu; düşkünlüğünü kaldırıp yola girmek isteyenlerin kurban kesmek zorunda oldukları bilgisini vermiştir (KK.10).

Çepnilerden kız almayan köylerden birisi de Ayvalık ilçesine bağlı Çamoba köyüdür. Köyde yaşayan Bayram Taşdemir, Çepni’den kız alınmadığını, fakat köyden birisi bir Çepni kızını kaçırırsa mecburen kabul edildiğini söylemiştir (KK.11).

Burhaniye ilçesi Dursunlu köyünden Selma Pehlivanoğlu, mezhepleri kendi mezheplerinden farklı olduğu için Alevilerden kız almadıklarını, köylerinde Kürt gelin alan aileler olduğunu, oğlunun Alevi ve dul bir kadınla evlenmesine kesinlikle izin vermeyeceğini, fakat kızını dul da olsa

bekâr bir erkeğe verebileceğini ifade etmiştir (KK.12).

Dini bakımdan farklı oldukları için Alevilerden kız alınmadığını söyleyen bir başka kaynak kişi, Savaştepe ilçesi Karapınar köyünden Hanife Kurter'dir. Kaynak kişi, eskiden Alevi bir gence kaçan kızın babası tarafından eve geri getirmeye çalışıldığını söyleyerek söz konusu yerleşim bölgesindeki insanların geçmişte Alevilerle kız alışverişi yapmama konusundaki katı tutuma dikkat çekmiştir. Hanife Kurter, günümüzde çocuklar çok ısrar ettikleri takdirde anne ve babaların durumu kabullenebildiklerini de ifade etmiştir (KK.13).

Manyas ilçesi Salur köyünden Meryem Çakır, Alevi, Roman ve Çepnilerle gelenek ve görenek çok farklılaştığı için anlaşmazlık olacağını düşünülüğünü, Alevilerle kız alışverişi olması istenmese de çocuklar istedikten sonra nadiren de olsa olabildiğini kaydetmiştir. (KK.14).

Yukarıdaki ifadelerden bölgenin geçmişinde hâkim olan farklı inançlardan kişilerle evlenmeme tutumunun pek çok yerleşim biriminde günümüzde de devam ettirildiği anlaşılmakla birlikte bazı kaynak kişiler bu tutumun değişmekte olduğuna dikkat çekmişlerdir. Örneğin Savaştepe ilçesi Kongurca köyünden Necati Dalkıran, Sünnilerle kız alışverişi yaptıklarını, Alevilerde insan insandır düşüncesinin egemen olduğunu, yöredeki kurallar daha katı olduğu için eskiden Sünnilerle kız alışverişi olmadığını, Sünnilerden kız alanın da Sün-

nilere kız verenin de düşkün sayıldığını, bu kişilerin içeride de üç-dört cezası olduğunu ve dedenin yanına giremediklerini söyledikten sonra günümüzde bu konuda daha rahat hareket edilebildiğini belirtmiştir (KK.15).

Burhaniye ilçesi Tahtacı köyünden Ahmet Dönmez'in şu beyanları, hem değişime vurgu yapmakta hem de değişimin nedenlerini ortaya koymaktadır: "Dışarıdan [Tahtacı olmayandan] kız alıp verme olayı geçmişte olmasa da günümüzde bu durum biraz daha serbesttir. Eskiden dışarıdan kız alındığı zaman aileler düşkün ilân edilirdi. Düşkün ilân edilenler rakı ve et alır ya da tavuk keser. Sonrasında dedenin huzurunda yapılan cemde meydandan geçerek ritüeli tamamlar. Günümüzde dışarıdan evliliklerin yaygınlaşmasının en önemli sebepleri arasında gençlerimizin büyük şehirlere okumaya gitmesinden kaynaklanır. Çünkü dışarıya giden gencin hem yaşadığı çevresi hem de kendi iç dünyası değişir" (KK.16).

Yaşanan değişime dikkat çeken diğer bazı isimler ise Manyas ilçesi Çavuşköy Köyünden Zülfiye Şanlı ile İbrahim Yılmaz, Sındırgı ilçesi Çaygören köyünden Saniye Göksidan ve Sındırgı ilçesi Kocasinan köyünden Minnet Atalay'dır. Zülfiye Şanlı "Eskiden Alevilerden de kız alma verme olmazmış. Günümüzde ise gençler kendileri tanışıp anlaştıkları için Alevilerden de kız alınıp verilebilmektedir" (KK.17). İbrahim Yılmaz, "Günümüzde köyde sadece Çingenelerden kız alışverişi yapılmamaktadır"

(KK.18). Saniye Göksidan “Önceden kesinlikle başka mezhepten kız alıp verme yoktu. Şimdilerde ise olmaktadır” (KK.19), ve Minnet Atalay ise “Eskiden dışarıdan kız alıp verme yokmuş. Günümüzde ise gençler istedikten sonra her yerden kız alınabilmektedir. Sünnilerle de kız alışverişi yapılmaktadır. Sadece musahip çocukları evlendirilmemektedir” (KK.20) demiştir.

Susurluk ilçesi Söğütçayır köyünden Ruhiye Gündoğan ile Manyas ilçesi Çavuşköy Köyünden Zülfiye Şanlı'nın şu beyanları, bölgedeki eş seçimlerinde sadece inanç faktörünün değil, etnik köken faktörünün de etkili olduğunu göstermektedir:

“Eskiden Yörüklerle Muhacirler halk tarafından yadırgandığı için birbirleriyle evlenmezlerdi. Hatta bu dönemde Muhacirler arasında “kanım aksa Yörüklerin kanına karışmaz” diyen kişiler vardır. Yörükler de “kapıya Muhacir sığdırmam” diyerek birbirlerine karşı olan düşüncelerini dile getirirler” (KK.8).

“Köyde Çerkezlerden kız alma veya Çerkezlere kız verme olmamaktadır. Bu yüzden köyün oğlanları bekâr kalmıştır. Çerkezler çok bilgilidirler. Buna rağmen onlarla kız alışverişi olmamaktadır” (KK.17).

## SONUÇ

Araştırma sahasından elde edilen verilerle yapılan gözlemlerden yola çıkarak Balıkesir yöresindeki geçmişte çok güçlü olan Sünni ve Alevi kesimler arasındaki kız alış-

verişi yapmama tutumunun günümüzde de devam etmekte olduğunu, fakat bu tutumun -Burhaniye ilçesi Tahtacı öyünden Ahmet Dönmez'in de ifade ettiği gibi- gençlerin okumak için büyük şehirlere gitmeye başlamaları, büyük şehirlere okumaya giden gençlerin hem yaşadıkları çevrelerin hem de de kendi iç dünyalarının değişmesi nedeniyle kimi bölgelerde esnetildiğini söyleyebiliriz. Kendisini özellikle de kırsal bölgelerde göstermekte olan bu katı tutumun, kent ve ilçe merkezlerinde yaşayan kimi bireyler, özellikle de köy tabanlı bireyler tarafından da sürdürüldüğünü söyleyebiliriz.

Burada kimi Sünni yerleşim birimlerinde eş seçiminde etnik kökenin dikkate alınmadığını, daha çok mezhep faktörünün öne çıkarıldığını, bu nedenle Türk kökenli Alevilerden kız almaktan imtina edilirken Sünni olan Kürtlerden kız almakta herhangi bir sakınca görülmediğini de belirtmek gerekir. Bu durumu, Selma Pehlivanoglu'nun yukarıda yer verilen beyanı ile Manyas ilçesi Kapaklı köyünden Münevver Erdoğan'ın sarf ettiği şu sözler teyit etmektedir: “Civar köylerden, Sünnilerden, Kürtlerden kız alınıp verilebilirmiş. Dışarıdan gelen gelinlerin köye ayak uydurabildiği söylenmektedir” (KK.21).

Kimi yerleşim birimlerinde, özellikle de farklı etnik grupların bir arada yaşadığı yerleşim birimlerinde Yörüklerle Manavlar, Muhacirlerle Yörükler ve Çerkezlerle Manavlar arasında da kız alışverişinden kaçınılmaktadır. Muhacirlerin aynı köyde birlikte yaşadıkları Yörüklere kız verme-

melerinde, Susurluk ilçesi Bozen köyünden Nurten Şendoğan'ın da ifade ettiği gibi, Yörüklerin Muhacir kızlarını çok çalıştırmaları etkili olmaktadır. Farklı etnik grupların birbirlerinden kız alıp vermemelerinde, kanaatimizce, Muhacirlerle Çerkezlerin evlilik konusunda genellikle kendilerinden olmayanlara kapalı olmaları ile kimi etnik grupların kendilerini diğer etnik gruplardan daha uygar, modern ve eğitilmiş olarak görmeleri de etkili olmaktadır.

## KAYNAKÇA

### Yazılı Kaynaklar

- KOTTAK, Conrad Philip. (2008). Antropoloji İnsan Çeşitliliğine Bir Bakış. Çev: Serpil N. Altunkek vd. Ankara.
- YOLCU, Mehmet Ali. (2014). Türk Kültüründe Evliliğe Bağlı Tabu ve Kaçınmalar. Konya.

### Sözlü Kaynaklar

- KK.1:** İsmihan Erol, İlkokul, Ev Hanımı, 1961, Kepsut/Piyade Köyü, Görüşme Yeri: Kepsut/Piyade Köyü.
- KK.2:** Zeynep Yolcu, Eğitim yok, Ev Hanımı, 1950, Kepsut/Piyade Köyü, Görüşme Yeri: Kepsut/Piyade Köyü.
- KK.3:** Nurten Şendoğan, İlkokul, Ev Hanımı, 1962, Susurluk/Bozen Köyü, Görüşme Yeri: Susurluk/Bozen Köyü.
- KK.4:** Fatma Ergün, İlkokul, Ev Hanımı, 1957, Balıkesir/Toybelen Köyü, Görüşme Yeri: Balıkesir Merkez.
- KK.5:** Fatma Yeşiloğlu, Lise, Esnaf/Kahvehane İşletmecisi, 1978, Altteylül/Aliağa Köyü, Görüşme Yeri: Altteylül/Aliağa Köyü.

- KK.6:** Nurten Şanal, Eğitim Yok, Ev Hanımı, 1938, Balıkesir/Merkez, Görüşme Yeri: Altteylül/Yenice Köyü.
- KK.7:** Neriman Tokmak, İlkokul, Ev Hanımı, 1962, Balya/Kayalar Köyü, Görüşme Yeri: A. Menderes Mahallesi.
- KK.8:** Ruhiye Gündoğan, İlkokul, Ev Hanımı, 1969, Susurluk/Söğütçayır Köyü, Görüşme Yeri: Susurluk/Söğütçayır Köyü.
- KK.9:** Hüsniye Elteş, İlkokul, Ev Hanımı, 1949, Kepsut/Mehmetler Köyü, Görüşme Yeri: Kepsut/Mehmetler Köyü.
- KK.10:** Nuri İsmet Türkan, İlkokul, BAĞ-KUR Emeklisi, 1937, Manyas/Kapaklı Köyü, Görüşme Yeri: Manyas/Kapaklı Köyü.
- KK.11:** Bayram Taşdemir, Eğitim Yok, Emekli/Çiftçi, 1937, Ayvalık/Çamoba Köyü, Görüşme Yeri: Ayvalık/Çamoba Köyü.
- KK.12:** Selma Pehlivanoglu, İlkokul, Ev Hanımı, 1981, Havran/Büyükdere Köyü, Görüşme Yeri: Burhaniye/Dursunlu Köyü.
- KK.13:** Hanife Kurter, Eğitim Yok, Ev Hanımı, 1952, Balıkesir/Beyköy Köyü, Görüşme Yeri: Savaştepe/Karapınar Köyü.
- KK.14:** Meryem Çakır, İlkokul, Ev Hanımı, 1972, Manyas/Salur Köyü, Görüşme Yeri: Manyas/Salur Köyü.
- KK.15:** Necati Dalkıran, İlkokul, Emekli/Muhtar, 1960, Savaştepe/Kongurca Köyü, Görüşme Yeri: Savaştepe/Kongurca Köyü.
- KK.16:** Ahmet Dönmez, Lisans, Spor Antrenörü/Muhtar, 1958, Burhaniye/Tahtacı Köyü, Görüşme Yeri: Burhaniye/Tahtacı Köyü.

**KK.17:** Zülfiye Şanlı, Eğitim Yok, Ev Hanımı, 1937, Manyas/Çavuşköy Köyü, Görüşme Yeri: Manyas/Çavuşköy Köyü.

**KK.18:** İbrahim Yıkılmaz, İlkokul, Emekli, 1957, Manyas/Çavuşköy Köyü, Görüşme Yeri: Manyas / Çavuşköy.

**KK.19:** Saniye Göksidan, Lisans, Memur/Öğretmen, 1970, Sındırgı/Çaygören Köyü, Görüşme Yeri: Sındırgı/Merkez.

**KK.20:** Minnet Atalay, İlkokul, Ev Hanımı, 1963, Sındırgı/Kocasinan Köyü, Görüşme Yeri: Sındırgı/Kocasinan Köyü.

**KK.21:** Münevver Erdoğan, İlkokul, Ev Hanımı, 1980, Manyas/Kapaklı Köyü, Görüşme Yeri: Manyas/Kapaklı Köyü.

